

A LÉPCSŐ

Az igazság odaát van

PERNECKER DÁVID

JEAN-XAVIER DE LESTRADE TÁRGYALÓTERMI DOKUMENTUM-SOROZATA.

Michael Petersont 2001 decemberében tartóztatták le felesége meggyilkolásának vádjával. A szép beszédű, cizellált humorú sikeres esszéista-író két évvel később, Észak-Karolina törvénykezésének egyik leghosszabb gyilkossági tárgyalása után ítélték életfogytiglanra, nem feltétlenül jogosan. Peterson feleségét házuk lépcsősorának alján találták meg, a beborozott és begyógyszerezett nő látszólag megbotlott az egyik lépcsőfokban, elesett és bezúzta koponyáját. Ez legalábbis az egyik teoretikus forgatókönyv az esettel kapcsolatosan. Peterson ellen lényegében semmilyen perdöntő bizonyíték nem szól (se indíték, se szemtanú, se DNS, se újlényomat, semmi), ugyanakkor feleségének halálos sérülései majdhogynem minden kétséget kizáróan arra utaltak, hogy több történet egyszerű botlásnál (nemrég felmerült, hogy egy bagoly támadta meg a nőt). Peterson sem mindig viselkedik meggyőzően, mintha drámai monológokat szavalna teátrálisan,

„Jelentős foghíjak tátonganak”
(Michael Peterson)

túljátszva. A szerető-támogató családjától elszakított író nyolc évet húzott le a börtönben, majd egy ügyétől független másik eset során történt vérlázító fordulat után hazaengedték, hogy szerettei, ügyvédei, és egy bokájára csatolt érzékelő társaságában készüljön új tárgyalására, mely hosszú évek eltelte után, 2017-ben zajlott le, bámulatosan ambivalens, idegtépően antiklimatikus végkifejlettel. Az Oscar-díjas Jean-Xavier de Lestrade az esetet a kezdetektől végigkövetve, zavarba ejtő – és olykor megterhelő – részletességgel mutatja be az író évtizedes kálváriáját, és minden olyan azzal párhuzamos és merőleges történet, ami (kinek ezért, kinek azért) felháborító történetét mozgatja. A cinema verité legjobbjaik idéző *The Staircase* (A lépcső) dokusorozatának közel tíz kimerítő órája alatt (az első nyolc rész 2004-ben debütált, tavaly pedig az új tárgyalás után még két rész készült) a francia rendező puritán, száraz és visszafogott stílusban tárja fel nem csupán Peterson érdekfeszítő személyiségét – valamint ügyvédjével, David Rudolffal, a sorozat másik főszereplőjével kialakított komplex érdekbarátságát – hanem az amerikai igazságszolgáltatás morális zsákutcákkal és mély erkölcsi pocékkal teli működését is. Kamerája mindenütt és mindig jelen van, lopakodva, vagy épp arcokba mászva pásztázza az érzelmeket, a machinációkat, a beszédes csendek és epikus ívű szónoklatok őszinte, olykor pedig tal-

mi pillanataiban kutatva az igazságot, amit aztán csak félig-meddig lel meg. Az igazság ugyanis de Lestrade sorozatában pont olyan nyálkás és csúszós, olyan megfoghatatlan és örökké változó árny, mint ahogy az a rendezőt meglehetően *A keskeny kék vonal* című Errol Morris-klasszikusban látható-érezhető, de Frederick Wiseman műveit is könnyedén idecitolhatjuk. A *The Staircase* azonban túllép felmenőin, de még de Lestrade alapművén, a 2001-es *A másik orcádat* megrendítő történetén is: a 15 éves Brendon Butlert egyértelműen tévesen ítélték el gyilkosságért, Peterson ügyében viszont jelentős foghíjak tátognak. Az egyes epizódok címeivel de Lestrade ugyan sejteti saját álláspontját, de ez szerencsére nem elég ahhoz, hogy a néző határozottan Peterson pártját tudja fogni. A bűnösség és az ártatlanság fogalmai szétolvadnak a tárgyalás számos kerülőútja, a megannyi ügyvédi-ügyészi csűrés-csavarárs, a bulvárshow-vá váló tárgyalás, Peterson magánéleti szennyesének kitergetése, a jogi kiskapuk ki-becsukogatása közepette. Az igazságra senki nem kíváncsi, az igazság odaát van, de Lestrade pedig a nézőre bízza annak hamvába holt felkutatását. A *The Staircase* felfogható Peterson mély karaktertanulmányaként és az igazságszolgáltatás működésképtelenségének ijesztő, szatirikus látletekeként is, azonban talán fontosabb az, ahogy de Lestrade a néző preconcepcióival, rögzült sztereotípiáival játszik el, kifejezetten kegyetlenül. A képernyő előtt ülve számunkra egyszerű rögtönítélni, de a rendező úgy adagolja a szilárdnak vélt nézői narratívákat összekuszáló, felülíró fordulatokat, hogy kénytelenek leszünk nem csak Peterson bizarr Janus-arcába bámulni jelekért és nyomokért, hanem saját magunkba is. Kik vagyunk mi, hogy egy másodperc alatt rámondjuk az író segélyhívására, hogy az csak színészkedés? Bizonyítékok híján miért hisszük, hogy ártatlan és miért, hogy bűnös? A rejtély nem csak előttünk perog, ezzel szembe-sülni pedig nem egyszerű, viszont szükségszerű.

A LÉPCSŐ (Soupçons) – francia, 2004-. Rendezte és írta: **Jean-Xavier de Lestrade**. Kép: **Isabelle Razavet, Pierre Milon**. Zene: **Jocelyn Pook, Joel Goodman**. Gyártó: **Maha Productions**. 640 perc.

